

A. ÖMER TÜRKES

romanlar arasında

Bir aile(nin) hikâyesi

Anne Enright, İrlanda'nın Atlantik kıyısındaki küçük bir kasabada başlayıp aynı yerde sonlanan romanı 'Yeşil Yol'da dağılmış bir ailenin her bir bireyinin hayal kırıklıklarını, bencilliklerini, birbirleriyle kopukluklarını ve aralarındaki bağları anlatıyor...

Hikâye, roman, deneme ve inceleme kitaplarıyla tanınan Anne Enright 1962 yılında İrlanda'da doğdu. Dublin Trinity College'da İngiliz dili ve felsefe dallarında eğitim gördü. Yazmaya 21 yaşında başladı. Bu arada çeşitli işlerde çalışıyordu. 1991 yılında hikâyelerini topladığı 'The Portable Virgin'i yayımladı. 1993 yılında iş hayatını geride bırakarak bütünü zamanını yazmaya ayrılmaya karar verdi ve iki yıl sonra ilk romanı 'The Wig My Father Wore'u (1995) tamamladı. Ardından gelen 'What Are You Like?' (2000) ve 'The Pleasure of Eliza Lynch' (2002) romanlarıyla kendisini gösteren ve çeşitli ödüllere değer bulunan Enright'ı uluslararası üne kavuşturan 2007 Man Booker Ödülü'nü kazanan 'Gathering' (Toplantı) romanı oldu.

Roman ve hikâyelerinin genel karakteristiğinde aile, ilişkiler, aşk ve cinsellik gibi konulara ağırlık vermesi öne çıkarılan Enright, altıncı romanı 'Yeşil Yol'da da çizgisini değiştirmemiş. İki ana bölüme ayrılmış romanın 'Ayrılık' adlı ilk bölümünde dört başlık altında Madigan ailesinin dört çocuğunun farklı zamanlarda ve farklı yerlerdeki hayatlarına tanık olacaksınız.

EVE DÖNÜŞ

1980'de Ardeevin'de, Madigan ailesinin en küçük ferdi Hannah'a odaklanarak başlayan hikâye. Bir pazar günü öğle yemeğine oturmak üzere olan altı kişilik bir aile. En büyük kızları Constance ve ondan bir yaş küçük oğulları Dan Dublin'de; birisi çalışıyor, diğeri eğitim görüyor. İkinci oğulları Emmet ve Hannah anne ve babalarıyla kasabanın hemen yakınlarında büyük bir arazi içindeki kir evinde yaşıyorlar. Görünüşte pastoral bir tablo, ne var ki 1980 yılındaki aile toplantısı Dan'ın üniversite eğitimini rahip olmak için bırakacağını ilan etmesiyle bir aile krizine dönüşecek ve anneleri Rosaleen'in başkan rolü fark edilecektir.

Bir sonraki bölüm 11 yıl sonra, New York'ta açılıyor. Bu defa merkezde Dan var. 1991 yılında Dan, papazlık fikrini terk ederek New York'a taşınmış, bohem çevrelerde kendini arıyor. Bu daha çok cinsel kimlik çevresinde gelişen bir arayış. AIDS'in dünyayı sarstığı yıllarda

Dan, sevdiği birkaç insanı bu hastalık nedeniyle kaybetse bile eşcinsel olduğunu kabul etmeye yönelik ilk adımlarını atacaktır.

Üçüncü bölümde yer İrlanda -Limerick kenti-, yıl 1997, sahnede isim Constance. Evin uzaklara gidemeyen yegâne ferdi Constance, hayattaki tek 'başarısını' varlıklı bir adamla evlenerek sağlamış, üç çocuk sahibi bir ev kadını olmuştur. Şimdi, bir klinikte meme kanseri tahlillerinin sonucunu endişeyle beklerken mutsuzluğunu dışa vuran bir hesaplaşma içindedir.

Ve son olarak Emmet'e geliyor sıra, zamansa 2002 yılına. Mali'de uluslararası bir yardım kuruluşu çalışanı olarak hastalık ve açlıkla boğuşan insanlarla ilgilenen Emmet'in de gerek özel hayatı gerek yaptığı işle ilgili hayal kırıklıkları var.

'Yeşil Yol'un ikinci yarısında anlatı yapısı değişiyor. Zaman 2005 yılına sabitlenirken alt bölümleri farklılaştırarak, yer isimleri. Dan, Toronto'da Luda isimli zengin bir avukatla yaşıyor. Hannah, Dublin'de. Artist olmak istemiş, başlangıçta başarı elde ettiyse bile artık aranan birisi olmaktan çok uzak. Birlikte yaşadığı adamdan bir bebeği olan Hannah, alkol bağımlısı. Emmet de Dublin'e dönmüş, Kenya bir mülteci ile paylaştığı kötü bir evde, "sonsuzda dek ulaşılamaz, huzursuz bir idealin kapanma hâlâ kısılmış durumda". Limerick'teki Constance ise Noel arifesinde süpermarket alışverişlerini tamamlamakla meşgul.

Ve bu aile dramasının gizli kahramanı Rosaleen'in sahne alma zamanı geldi. 76 yaşındaki Rosaleen kocasının ölümü, çocukların uzaklara gitmesi ile yıllardır yalnız yaşamış, inatla ayrılmadığı babaevinde günlerini eski zamanların hatıralarıyla geçirmiştir. Ansızın kararını verecek, çocuklarına gönderdiği Noel kartıyla evi satacağını bildirecektir. Bu, ailenin Ardevin'de ve birlikte geçirecekleri son Noel'dir...

HİKÂYELERLE KURGULANMIŞ

Romana adını veren yol, İrlanda'nın Atlantik kıyısının muhteşem manzaralarını sergileyen gerçek bir yol. Öyle ki burası, ışığı, alanları ve adalarıyla, her kişinin "kendini görmesini zorlaştıracak" güzellikte. Anne Enright söz konu-

Anne Enright

su güzelliği isimleri değiştirerek katmış romanına. Ve yolun görkemli ışıltısını roman kahramanlarının sönük hayatlarına kontrast yapacak biçimde öne çıkarılmış. Onların geçtikleri hayat yolu ile doğdukları coğrafyanın yolu birbirine hiç benzemiyor.

Türkçeye ilk kez 2012 yılında 'Toplantı' romanı ile çevrilen Enright'ın merkezi temalarını 'Yeşil Yol'da da görebiliyoruz. Başlıkta 'Bir Aile(nin) Hikâyesi' olarak özetledim ama aslında bundan çok daha karmaşık, genel olarak bireysel dramaları, bireysel hayatlardaki kırılma noktalarına nüfuz eden bir roman.

Anne Enright romanını hikâyeler vasıtasıyla inşa etmiş. Özellikle New York'ta Dan ve Mali'de Emmet ile ilgili bölümler, zaman ve mekânın ustalıklı kullanıldığı, dönemin karakteristiklerini ayrıntıya yakalayan, romana bağlı ama kendi başına da yeterli hikâyeler olarak çok başarılı. Hannah'nun ilk bölümde çocukluğunu ve yıllar sonraki çöktüğünü anlatan hikâyeciklerin hakkını da teslim edelim. Böylelikle bir ailenin dağılmasının her bir ferdine düşen payı ve her birine yüklediği duygusal ağırlığı gözleyebiliyoruz. Bunu sağlamak için serbest dolaylı anlatım tekniğini kullanmış Enright. Başkalarından duyulan sözler, alınan bilgiler cümledeki duygu ve düşünce yapısı bozulmadan, bilgiler de-

tilmeden başka bir kişi tarafından yeni bir cümle içerisinde ifade edilirken yazarın kendisi geri çekilmiş, dünya karakterin gözünden ve sözlerinden yansıtılmış. Enright'ın dolaylı anlatımın okuyucudaki karşılığı, roman kişilerinin anonimleştirilen duygularının paylaşılması oluyor. Özellikle de suçluluk duygusunun, hayatın rastlantısallığı ve kırılmalığının... Ama romanın asıl dramatik yoğunluğu Rosaleen'in iç dünyasını araştırırken ortaya çıkıyor.

Bireylerin iç dünyalarını yansıtmadaki başarısını teslim ettik. Başarısız olan yanı, toplumsal ve siyasal meselelere hiç değinmemesi. 1980'lerden başlayan ve kökleri gerilere uzanan bir romanda bireysel hayatların siyasal tarihe ilişkisinin neredeyse hiç yansımaması 'Yeşil Yol'un en önemli eksikliği. Ama Enright hem çok iyi bir anlatıcı hem de sağlam bir tekniğe sahip. Söz konusu eksikliğin üzerini örtebiliyor.

YEŞİL YOL
Anne Enright
Çeviren: Ayça Cinaroğlu
Yapı Kredi Yayınları, 2018
260 sayfa, 21 TL.